

TEKSTLOOS MAAR KANSRIJK

Klassikaal leesmoment met een tekstloos prentenboek

Hogeschool

COLOFON

Tekstloos maar kansrijk

Klassikaal leesmoment met een tekstloos prentenboek

Auteurs: Wenckje Jongstra en Lotte Mensink
Kenni- en Innovatiecentrum Hogeschool KPZ

Contactadres: Hogeschool KPZ
Ten Oeverstraat 68, 8012 EW Zwolle.
T 038 4217425 E KIC@kpz.nl | www.kpz.nl

INHOUDSOPGAVE

Achtergrondkennis	4
Doel	4
Vorbereiding leraar	4
Taakinstructie	4
Materialen	4
Aandachtspunten voor jou als leraar	4
Uitvoering	5

ACHTERGRONDKENNIS

- FAQ (deel I en II)
- artikel Van den Bomen, E., & Van Huis, A. (2016). Scholen introduceren naast taalles ook kijkles. *MeerTaal* 4(2), 14-17. (professionaliseringsbijeenkomst 1)
- ervaring met leesproces tekstloze prentenboeken
- ervaring met een analyseopdracht (beeldaspecten)

DOEL

Het stimuleren van kritische visuele geletterdheid (waaronder vaardigheden in beeldbeschouwing), leesplezier en schriftelijke en mondelinge taalvaardigheden

VOORBEREIDING LERAAR

- Selecteer een tekstloos prentenboek om klassikaal voor te lezen.
- Zorg dat de afbeeldingen in het boek voor alle leerlingen goed zichtbaar zijn
- Lees het tekstloos prentenboek eventueel aan de hand van de voorbereidingsopdracht (zie: Analyse tekstloos prentenboek in professionaliseringsbijeenkomst 1).
- Verdiep je in de mogelijke aannames van rollen (zie Rollen tijdens een leesmoment).

TAAKINSTRUCTIE

- Geef aan dat je met de klas verhaal gaat maken a.h.v. tekstloze prentenboeken en vertel wat je de leerlingen hiermee wil leren: samen preciezer kijken naar afbeeldingen, samen nadenken over de betekenis van afbeeldingen en samen een verhaal maken op basis van de volgorde van de afbeeldingen. Er zijn twee rondes. Er wordt dus herhaald gelezen. Dit is nodig omdat in de tweede ronde waarschijnlijk meer details zichtbaar worden
- Ronde 1: Per bladzijde vraag je iemand te vertellen wat hij/zij ziet, daarna kijk je samen naar wat er nog meer te zien is. Een leerling mag vragen om even terug te bladeren als hij/zij dat nodig vindt.
 - Ronde 2: Verhaal maken in twee- of drietalen: in de rol van de verteller gaan leerlingen gezamenlijk het verhaal bedenken.

MATERIALEN

- pppowerpoint met het hele verhaal (ronde 1)
- stencils met de plaatjes voor drietal/viertal (ronde 2)

AANDACHTSPUNTEN VOOR JOU ALS LERAAR

- Neem in het begin de tijd om gezamenlijk naar de kaft te kijken en deze te laten beschrijven (wat zie je..).
- Het is belangrijk om duidelijk te zeggen dat er geen goed of fout is, en dat het gaat om een gezamenlijke ontdekkingstocht
- Prijs de inbreng van leerlingen (het leesmoment moet een positieve ervaring zijn)
- Herhaal de inbreng van leerlingen door te parafraseren en hierbij iets complexere taal aan te bieden (woordenschat vergroten en zinsopbouw versterken door het aanbieden van rijke taal)
- Geef zoveel mogelijk taalruimte aan de leerlingen.

UITVOERING

Ronde 1

De ronde is klassikaal. Je basisrol is die van aanjager: Stel in principe steeds dezelfde set vragen per bladzijde:

- Wat zie je?
- Waar zie je dat aan?
- Wat is er nog meer te zien?

Iedere bladzijde kun je een leerling de beurt geven en leerlingen kunnen elkaar aanvullen.

Deze vragen lokken interactie uit en stimuleren kinderen om na te denken over afbeeldingen en deze te interpreteren. Daarnaast zet je verschillende rollen in:

Rollen tijdens een leesmoment

Manager

- Doel van de rol en toelichting: Het orkestreren van participatie. Je zorgt ervoor dat alle kinderen aan bod komen en dat het gesprek goed verloopt (echt luisteren naar elkaars inbreng, niet door elkaar heen praten).
- Hoe je de rol vormgeeft: Je geeft verschillende leerlingen de beurt, laat duidelijk merken dat jij degene bent die bepaalt wie er spreekt. Je zorgt ervoor dat leerlingen die zich minder laten horen, wel bijdragen aan het gesprek.

Aanjager (encourager)

- Doel van de rol en toelichting: Het faciliteren van interactie: Je zorgt ervoor dat er interactie tussen de leerlingen ontstaat.
- Hoe je de rol vormgeeft: Er zijn verschillende manieren om interactie te stimuleren. In de basis ga je uit van drie kernvragen (visuele denkstrategieën) : *Wat zie je? Waar zie je dat aan? Wat is er nog meer te zien.* Er zijn nog veel meer (non) verbale prompts te geven, waarmee je het gesprek aanjaagt. Het is belangrijk dat je je bewust bent van jouw rol, waarin je voldoende spreekruimte biedt en tegelijkertijd zelf rijke taal aanbiedt.

Verhelderaar

Clarifier/prober

- Doel van de rol en toelichting: Het vragen om verheldering. Je zorgt ervoor dat de inbreng van leerlingen duidelijk is voor iedereen.
- Hoe je de rol vormgeeft: Stel regelmatig de vraag: Waar zie je dat aan? Je zegt...wat bedoel je precies hiermee?
Het stellen van verhelderingsvragen schept een goed klimaat om samen te leren

Uitdager

Extender/refiner

- Doel van de rol en toelichting: Het uitnodigen tot exploratie en betekenisonderhandeling. Je zorgt ervoor door prompts te geven dat leerlingen dieper kijken, denken en dieper lezen door gezamenlijke betekenisconstructie.
- Hoe je de rol vormgeeft: Laat leerlingen verder kijken dan ze op het eerste gezicht doen. Het stellen van open vragen, het geven van non-verbale prompts (bv. wijzen), het vragen naar de mening/interpretatie, de autonomie bij de leerling leggen (Zie Observatieschema, Jongstra & Mensink).
Door zelf de details te kennen kun je leerlingen hier ook op wijzen. Maar probeer ze vooral zelf deze en andere details te gaan zien en door het gesprek over deze details een verdiepend beeld krijgen van het verhaal.

Daar is soms betekenisonderhandeling voor nodig. Het doorvragen en het vragen om uitleg dwingt leerlingen dieper na te denken, ook buiten dat wat ze kunnen zien waardoor er waardevolle leermomenten ontstaan. Bovendien leent deze leessituatie zich er uitstekend voor om ook van elkaar te leren (wat zie jij? wat zie ik?).

Directeur

- Doel van de rol en toelichting: Het aansturen op narratief begrip
Het doorvragen naar de bedoeling van de schrijver, het boek beoordelen (leesbeleving, interpretatie, beoordeling, narratief begrip)
- Hoe je de rol vormgeeft: Voorlezen en het lezen van tekstloze prentenboeken in het bijzonder vervullen ook een rol in de voorbereiding op begrijpend lezen. Een belangrijk onderdeel daarbij is het kunnen inzien van de bedoelingen achter een tekst, het tussen de lijntjes doorlezen. Door leerlingen bewust te maken van verschillende perspectieven in een boek en ook het bestaan van verschillende interpretaties van een verhaal bereid je ze voor op begrijpend lezen.

Verwondermaatje

Fellow wanderer/ seeker

- Doel van de rol en toelichting: Deelnemen aan de exploratie van kinderen door te modelen.
- Hoe je de rol vormgeeft: Een belangrijke factor in het stimuleren van leesmotivatie en leesplezier bij leerlingen is de houding van de leerkracht tegenover lezen/boeken. Laat daarom zien dat jij het leuk vindt om dit boek samen te lezen, dat je zelf verwonderd bent over wat je allemaal ziet en spreek uit dat je nieuwsgierig bent naar het verhaal.

6

- Laat zien dat je zelf geniet van de afbeeldingen (eigen verwondering uiten in de rol van verwondermaatje, een enthousiaste mede-lezer zijn).
- Faciliteer het langzame, gedetailleerde kijken maar hou de vaart erin als je ziet dat het nodig is.

Afkomstig uit: Papen, U. (2015). *Using picturebooks to develop critical visual literacy in primary schools: challenges of a dialogic approach*, Lancaster University.

Ronde 2

Vertel de leerlingen dat ze in drietallen samen het verhaal gaan bedenken, bladzijde voor bladzijde. Iedere bladzijde is een leerling in de lead.

Optioneel: Je kan de sessie laten opnemen, deze later uit laten schrijven. Je kunt dialogen laten verzinnen bij de personages.

Aandachtspunten voor jou als leraar:

- Geef aandacht aan verhaalaspecten als: Setting (waar en wanneer speelt het verhaal zich af) Situatie (wie zijn er betrokken en wat is er aan de hand) Perspectief (vanuit wie wordt het verhaal verteld).
- Dit kun je doen door leerlingen hierover na te laten denken en dit in hun verhaal te vertellen.
- Stimuleer het gebruik van dialogen.

